- *Чому ж тоді Сюрень перейменували на Сєрєнь? – розгубився я.*
- *Тому що так лучше звучіт.*
- *Але чому в Криму аж п'ять Веселих?*
- *Бо про це писав ще Тарас Шевченко: «А у селах, у Веселих, і люди веселі»* [1: 401].

Поряд із авторськими топонімними новотворами В. Даниленко доцільно використовує реальну топонімію – *Кривий Ріг, Бровари, Полтава, Росія, Польща Ірландія, Труханів острів, Маріїнський парк, Європейська площа, Інститутська, Шовковична, Грушевського, Банкова та ін.* Як зауважує М. Новикова, «звернення до реальної топографії, актуалізація географічного простору сприяє утворенню значних стилістичних конотацій, відповідної експресії та чіткому окресленню художнього простору» [4: 64]. Усі реально-географічні топоніми в романі «Газелі бідного Ремзі» є складниками метафори («*Англія сховалася під водою*» [1: 182]); метонімії («*Польща – то є гонор Європи, а Європа без гонору – то Росія без ракет, а Молдова без баклажанів*» [1: 183], *«Росія год пила водку»* [1: 183]); оксиморона «*Україну і Мозамбік об'єднує прекрасне колоніальне минуле, яке робить дипломатичні зв'язки наших держав особливо зворушливими*» [1: 289]); парадоксу (*Тож нехай наша велика ріка Дніпро вливається у велику ріку Лімпопо* [1: 289]); риторичного запитання *(«Про що мріє Франція?»* [1: 181]); порівняння («*Кримські гори схожі на вим'я*» [1: 386]); фразеологізму («*Нью-Орлеан змиє з лиця Землі, як Содом і Гоморру*» [1: 433]).

Сатирична конотація досягається В. Даниленком через поєднання різних стилів мовлення, використання діалектизмів, калькування в процесі номінації географічної назви: *Милян, Колюмбія, Юкрейн, маде ін Чайна, Америка.*

Отже, топонімний пласт роману В. Даниленка є виражальним компонентом його сюжетно-образної структури й відтворює інтенції автора та його героїв. Усі топоніми тісно переплітаються із сатиричними інвективами твору, сприяють розкодуванню авторських задумів, впливають на ідейно-тематичну композицію роману. В. Даниленко найпродуктивніше послуговується авторськими топонімними одиницями для показу паралелей між сучасною Україною та державою, в якій опинився головний герой Ремзі.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Даниленко В. Газелі бідного Ремзі / В. Даниленко. – Львів: ЛА «Піраміда», 2008. – 488 с.
2. Лукаш Г. П. Ономастикон прозових творів В. Винниченка : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Г. П. Лукаш. – Дніпропетровськ, 1997. – 18 с.
3. Карпенко Ю. А. Стилистические возможности топонимических названий / Ю. О. Карпенко // Літературна ономастика: збірник статей. – Одеса: Астропринт, 2008. – С. 19-22.
4. Новикова М. Л. Хронотоп как отстраненное единство художественного времени и пространства в языке литературного произведения / М. Л. Новикова // Филологические науки. – 2003. – № 2. – С. 60-69.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Олена Горбач – аспірант кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Наукові інтереси: літературна ономастика, лінгвістичний аналіз художнього тексту.

УДК 811.161.2'42:82-94

УКРАЇНСЬКЕ ШІСТДЕСЯТНИЦТВО ЯК ДИСКУРС ТА ЙОГО МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНЕ ВИВЧЕННЯ

Альона ЗАДОРОЖНА (Харків, Україна)

Стаття присвячена дослідженню літературного дискурсу українських шістдесятників та особливостям його вивчення в сучасному мово- й літературознавстві. Здійснено огляд провідних лінгвістичних та літературознавчих праць, присвячених дисидентському дискурсу, виділено основні аспекти та напрями таких досліджень. Окреслено коло наукових проблем, які потребують дальшого опрацювання.

***Ключові слова**: українське шістдесятництво, дискурс, літературний дискурс, мемуаристика, мова мемуаристики, мова поезії, мова публіцистики.*

The article deals with the literary discourse of Ukrainian authors of the 1960s and the peculiarities of its study in modern linguistics and literary criticism. The overview of basic linguistic and literary works on dissident discourse is done; the main aspects and areas of research of a king are highlighted. The range of scientific problems that require further study is outlined.

***Key words**: Ukrainian authors of the 1960s, discourse, memoirs, language of memoirs, publicistic language, poetic speech.*

Дискурс у сучасній лінгвістиці розглядається як багатоаспектне та поліфункціональне явище, тісно пов'язане з вимірами когнітивної та комунікативної лінгвістики, етнопсихології, лінгвофілософії, соціології тощо. Пильна увага до цього поняття пояснюється необхідністю

вивчення таких складників позамовної системи, які потрібні для тлумачення та декодування вербалізованої мовцем інформації, для чого, на думку дослідників, адресат повинен володіти певними екстралінгвальними знаннями про мовця та ситуацію мовлення. Розуміння тексту можливе лише за умови, що «ми розуміємо ситуацію, про яку йде мова» [7: 9]. Тому саме дискурс як «мовлення, занурене в життя» [1: 136] чи «текст, занурений в екстралінгвістичний контекст» [15: 69] і є тією інтерактивною категорією, що об'єднує складники мовленнєвої ситуації: адресант – текст – адресат – і сприяє розумінню між мовцем і слухачем. Дискурс є складним комунікативним поняттям, що «включає не лише текст, але й екстралінгвістичні чинники: знання про світ, думки, настанови, наміри адресата, необхідні для розуміння тексту» [7: 8].

Множинність підходів до визначення цього поняття ускладнює його однозначну дефініцію. Беручи до уваги специфіку досліджуваного матеріалу, погоджуємося з визначенням, що подає дискурс як «зв'язний текст у сукупності з екстралінгвістичними – прагматичними, соціокультурними, психологічними факторами; текст, взятий у подієвому аспекті» [1: 136].

Як окремий тип дискурсу виділяємо дискурс шістдесятників, який уже частково був предметом дослідження в наукових розвідках. За мету нашої роботи ставимо аналіз та дослідження праць, присвячених дискурсу шістдесятників, зокрема мемуарним творам представників цього покоління.

До аналізу дискурсу шістдесятництва однією з перших звертається Л. Тарнашинська, наголошуючи необхідність дослідження цього питання «з різних боків, спроектувавши на нього різні наукові парадигми та методологічні підходи» [18: 59]. Г. Райбедюк вивчає дисидентський дискурс на матеріалі літературних здобутків 60–80-х років [16]. Дослідниця робить спробу довести існування такого дискурсу, виділяючи світоглядні та художні домінанти, які є спільними для всього покоління шістдесятників. До часткового аналізу поетичного дискурсу шістдесятників вдається У. Міщук, досліджуючи його на лінгвістичному, культурологічному («як динамічний контекст культури») та прагмалінгвістичному («що найбільш повно репрезентує ідіостиль авторів») рівнях [14: 207]. Акцентуючи увагу на складових поетичного дискурсу Л. Костенко, В. Стуса та М. Вінграновського, авторка, проте, не вдається до його комплексного аналізу. Коротко здійснено семантико-стилістичне дослідження поетичної лексики; фрагментарно окреслено інтертекстуальні зв'язки з творчістю Т. Шевченка, запозичення зі світової літератури («Дон Кіхот», «Трістан та Ізольда») та Євангелія; зауважено апеляцію до народних образів, проаналізовано образи *життя*, *слово*, *народ* [14]. Стаття подає цінний матеріал для розуміння загальної будови поетичного дискурсу шістдесятників, окреслює ті проблеми, які ще недостатньо висвітлені в сучасному мовознавстві та потребують детального опрацювання. Я. Секо вивчає історичний дискурс покоління [17]. Дослідник наголошує залежність тематики та проблематики творів шістдесятників від тогочасних історичних умов та реалій і цілком слушно, на нашу думку, зауважує, що саме шістдесятництво відіграло важливу роль у «впровадженні в суспільну свідомість через нову парадигму української історії якісно нового розуміння української нації як самостійного суб'єкта, а не складової частини "радянського народу"» [17: 126].

Стосовно автобіографічно-мемуарного доробку творчої молоді 60-х років термін «дискурс» уперше використовує Л. Касян. Вивчаючи мемуарні тексти, дослідниця намагається окреслити історичну добу та постаті шістдесятників у ній крізь призму спогадів очевидців та учасників цих процесів. Такий підхід дає змогу виділити ті проблемно-тематичні площини, які акцентуються в мемуарах і є засадничими для представників цього покоління: зв'язок минулого і майбутнього, використання ретроспективного часу; звільнення від ідеологічних штампів, творчий самовияв, національне пізнання; інтелектуальне та мистецьке становлення; активізація культурного життя, формування його осередків; опір та протистояння системі [9: 234–236].

Різні аспекти літературного дискурсу шістдесятників: поезія, публіцистика, проза, до якої зараховуємо і мемуарні твори, – вже були предметом мовознавчих та літературознавчих праць. Структурно-семантичні та функціонально-стилістичні особливості використання лексичних і фразеологічних одиниць опрацьовано в роботах В. Калашника; антоніми в поетичній мові XX століття вивчає Н. Бобух; мовні інновації на матеріалі поезій шістдесятників опрацьовує Г. Сюта; стилістичні функції поетичної ономастики досліджує Т. Можарова. Власні назви в поезії Л. Костенко проаналізували Ю. Карпенко та М. Мельник. Стилістичні засоби та прийоми експресивного, емоційного та оцінного увиразнення творів схарактеризовано в роботах Н. Левун, яка здійснює дослідження на матеріалі поетичного доробку Л. Костенко та М. Вінграновського. Роботи С. Завалій присвячені оксюморонним синтагмам у поетичному словнику. Синтаксичні особливості поетичного мовлення вивчають Т. Беценко («Структура і поетичні функції атрибутивних словосполучень у поезії шістдесятників») та Н. Слобода, яка досліджує різні типи атрибутивних метафоричних словосполучень та особливості їх синтаксичної реалізації.

Тенденцію до зв'язку ідейно-тематичних площин поезії та прози шістдесятників помічає Р. Галицька, яка, вивчаючи релігійно-духовний дискурс на матеріалі жіночої поезії 60-х років XX століття, наголошує значущість християнських та язичницьких образів, тем та мотивів для

поетичної творчості І. Жиленко: «Звертання авторки до біблійних істин, християнських постулатів ніколи не було для неї тільки "модним віянням". Образи і символи в Ірини Жиленко завжди місткі, здебільшого наснажені фольклорними алюзіями та ремінісценціями» [4: 9]. Як одну з особливостей творчості поетеси Р. Галицька виділяє роздуми над ключовими християнськими поняттями: Бог, гріх, пекло, смерть, Безсмертя. Посутнім вважаємо зауваження дослідниці, яка вказує на вербалізацію цих тем та проблем у мемуарах І. Жиленко «Homo feriens» [4: 9], оскільки саме ці християнські поняття та категорії є ключовими концептами в мемуарах.

Як бачимо, поезія шістдесятників стала об'єктом дослідження в різних галузях мовознавства. Особливу увагу хочемо звернути на праці, присвячені вивченню концептуальних вимірів поезії шістдесятників. Т. Вільчинська опрацьовує номінативне поле концепту ЛЮБОВ, окреслюючи ті мовні засоби, які вербалізують концепт у поезії шістдесятників: лексеми з відповідною семантикою (*любов*, *кохання*), переносні номінації та індивідуально-авторські оказіоналізми (*чаклунство*, *отрута*), вільні словосполучення та фразеологізми (*тенета любові*) [2]. Коротко визначено роль тропів (метафора, тавтологія, порівняння) в об'єктивації концептуальних одиниць. Проте дослідниця залишає поза увагою ряд мовних засобів, якими митці послуговуються для вербалізації концепту: інтертекстуальні одиниці, прецедентні феномени тощо.

Особливості мовного вираження концепту УКРАЇНА на матеріалі поезії В. Стуса вивчає В. Краснікова. Аналізуючи лексичні засоби репрезентації концептуальної одиниці, дослідниця особливу увагу приділяє власним назвам: топонімам (*Київ*, *Львів*), гідронімам (*Дніпро*), назвам вулиць (*Хрещатик*), іменам діячів культури (*Г. Сковорода*, *Т. Шевченко*, *І. Франко*, *Леся Українка*). Такі одиниці дозволяють авторці створити образ України на основі метонімії – суміжних зв'язків між Батьківщиною і географічними об'єктами, особами, що її символізують. Авторка наголошує, що «численні асоціації надають топоніму Київ ознак символу малої Батьківщини» [11: 110]. Як домінантний вербалізатор концепту виділено топонім *Україна*, «який вживається у різних варіантах та відмінкових формах» [11: 111]. Невід'ємною частиною ідіоконцепту В. Стуса дослідниця вважає природу, її реалії, які «виступають як символи Україні (*жито*, *колосся*, *чорнозем*, *калина*, *тополя*), співвідносяться з українським ментальним простором» [11: 112]. Докладно проаналізовано роль і місце у творчості поета лексеми *калина*, що символізує духовну стійкість, нескореність, нагадує митцеві Україну [11: 113].

Будову та мовні засоби репрезентації концепту КРАСА схарактеризовано в роботі О. Цапок. Авторка здійснює концептуальний аналіз вербалізації КРАСИ в картині світу українських шістдесятників, окреслює зв'язки концепту з концептами ПРИРОДА, ЛЮДИНА, МИСТЕЦТВО. Мовну репрезентацію концепту дослідниця пов'язує з «з відношенням цієї ознаки до її носія – людини, її духовного та матеріального світу» [20: 12]. Авторка наголошує, що такі асоціації є «результатом інтеграції з концептами РОСЛИНА, СОНЦЕ, ЗІРКА» [20: 12]. Проекція краси духовного світу, на думку дослідниці, має «спільність з концептом ЖИТТЯ, його темпоральними характеристиками і з культурними концептами ЛЮБОВ, ПРАЦЯ, ЩАСТЯ» [20: 12]. Підсумовуючи, маємо відзначити, що, здійснюючи концептуальний аналіз КРАСИ, авторка будує асоціативні фреймові моделі, встановлює етнічні уявлення про концепт.

Дослідженню вербалізаторів концепту ЧАС в українській поетичній мові другої половини XX століття присвячує роботу О. Задорожна. Авторка виділяє лінгвальні засоби вираження концепту, серед яких лексичні одиниці, що мають часову сему, до цієї групи належить і лексема *час* [8: 9]. Відзначено, що для творчості шістдесятників характерним є використання і атрибутивних засобів (*зоряна ніч*), і перифрастичних репрезентацій ознак частин доби і пір року (*ніч горобина – ткана грозою*) [8: 7]. Праці, присвячені концептуальному аналізу поетичного доробку, закладають основи дослідження дискурсу шістдесятників у когнітивному аспекті.

У полі зору мовознавців опинились і публіцистичні твори шістдесятників: І. Світличного, І. Дзюби, В. Чорновола, Є. Сверстюка, В. Мороза, Ю. Бадзя. С. Гришина дуже слушно, на нашу думку, виділяє такі тенденції творчості публіцистів-шістдесятників: лібералізм – дотримання вільнодумних поглядів; гуманізм – рух, спрямований на утвердження моральних прав людини на земне щастя та вільний вияв своїх прагнень і бажань; людяність; моралізм; патріотизм – любов до своєї батьківщини, відданість своєму народові, готовність для них на жертви й подвиги [6: 6]. Ці світоглядні засади складають основу творчості всіх представників когорти шістдесятників. На матеріалі публіцистики Є. Сверстюка здійснює дослідження Л. Лисенко, наголошуючи такі особливості творчості автора: інтуїтивно-творче осягнення дійсності, «засноване на архетипному підґрунті самосвідомості з укоріненням в етнічну пам'ять» [12: 76], тенденція до максималізації експресивності та образності, гостра полемічність, дискусійний характер оповіді, заперечення будь-якої стандартизації у вибудові ідейно-художньої цілісності творів [12: 76].

Показові зразки творчості представників українського шістдесятництва – це мемуарні твори, що є і унікальними історичними документами доби, і цікавим мовним матеріалом. Мемуаристика шістдесятників уже була предметом мовознавчих досліджень, хоча, зважаючи на те, що спогади

почали видаватися в останні десятиліття або й останні кілька років, маємо досить обмежену кількість праць стосовно цієї проблеми, що зумовлює актуальність та перспективність дальших наукових пошуків. Найбільш опрацьованим та дослідженим видається твір В. Дрозда «Музей живого письменника або Моя довга дорога в ринок». Цікавим є дослідження впливу попередників на творчість автора, який реалізується в категоріях прецедентності та інтертекстуальності. Спробу дослідити ці категорії на матеріалі прозових творів письменника бачимо в статті Н. Манюх, де проаналізовано особливості функціонування власних назв, серед яких прецедентні імена Робінзон, Майстер, та ін. У статті подано функціональний та лінгвокультурний аналіз таких одиниць [13]. І. Гайдук досліджує ідіостиль автора в руслі формування та становлення шістдесятництва. Дослідниця виокремлює ті риси творчості В. Дрозда, які сформувалися під впливом шістдесятництва: постулати свободи творчості, особлива увага до людини, людських взаємин та стосунків, звернення до народної творчості, здобутків вітчизняних та зарубіжних майстрів слова [3: 70]. Літературознавчі праці, присвячені мемуаристиці В. Дрозда, окреслюють загальне ідейно-тематичне коло проблематики спогадів, дають уявлення про специфіку ідіостилю автора.

У контексті мемуарно-автобіографічної творчості шістдесятників не можна не згадати ім'я М. Коцюбинської, життєвому шляху та науковому доробку якої присвячено ряд праць Т. Гундорової, Л. Тарнашинської, Е. Соловей, Д. Дроздовського та ін. Значно менше маємо досліджень, присвячених мемуаристиці М. Коцюбинської, можемо назвати лише окремі літературознавчі розвідки О. Стадніченко, Л. Касян та мовознавче дослідження Р. Трифонова, де зв'язок між ідіолектами М. Коцюбинської та В. Стуса простежено на основі лексеми *прямостояння*, яка за походженням є інтертекстуальною оказіональною одиницею і репрезентує мовлення В. Стуса. Поліфункціональність інтертекстеми, яку мемуаристка використовує у спогадах про Стуса для відсилання до цієї мовної особистості, узагальнення власного погляду на життя, створення образу інших людей тощо, свідчить про входження прецедентної одиниці в мовлення авторки, про «споріднення ідіолекту оповідачки і Стуса, позиціонує їхні світоглядні засади» [19: 219]. Стаття видається ґрунтовним мовознавчим дослідженням, яке окреслює важливе коло проблем: запозичення з чужих текстів, зв'язок ідіолектів різних представників шістдесятництва, більше того, зв'язок індивідуальних текстів, які, на думку Р. Трифонова, «перетворюються на щось більше за себе – на дискурс, входять у певний простір, «семіотичний універсум», де реалізовуються зв'язки між текстами й між особистостями їх творців» [19: 121].

Цікавим видається дослідження Л. Касян, яка на матеріалі мемуаристики шістдесятників розглядає проблему інтертекстуальності, досліджуючи концептуальний аспект літературних запозичень [10]. У статті окреслено засоби вираження та функції інтертекстуальних одиниць на матеріалі спогадів М. Коцюбинської, І. Дзюби, І. Жиленко, Р. Корогодського, В. Шевчука. Серед засобів реалізації інтертекстуальності виділено: цитату, «крапкову цитату», використання авторами назв власних творів, які стають певними хронологічними маркерами. Останній прийом дослідниця вважає найбільш показовим для творчості В. Шевчука, хоча, на нашу думку, в цьому випадку варто також згадати творчість В. Дрозда, який послідовно використовує назви своїх прозових творів у мемуарах «Музей живого письменника…» для самопрезентації, вербалізації емоцій, оцінок, паралелізації власного життя і долі літературного героя. Серед функцій інтертекстуальних одиниць виділено такі: вираження авторської позиції, етичних та естетичних цінностей автора; використання інтертекстем для самоопису, автоінтерпретації, автохарактеристики; для створення елементів роздуму [10].

Проаналізувавши засадничі для нашого дослідження мово- та літературознавчі праці, присвячені дискурсу шістдесятників, а особливо текстам спогадів, можемо говорити про недостатнє опрацювання цієї проблеми. Очевидно, що кількість літературознавчих праць, присвячених літературному дискурсу представників шістдесятництва, значно переважає над роботами, що мають мовознавчу спрямованість. Також можемо відзначити, що увага лінгвістів значною мірою зосереджена на поетичному доробку українських шістдесятників, його семантико-стилістичних, синтаксичних та когнітивних виявах. Меншою мірою в мовознавчому аспекті досліджено прозові твори представників шістдесятництва, зокрема, і тексти спогадів. Поза увагою вчених залишилося чимало питань, які потребують наукового висвітлення, що робить подальше дослідження перспективним та актуальним.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Арутюнова Н. Д. Дискурс / Н. Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М. : Сов. энцикл., 1990. – С. 136–137.

2. Вільчинська Т. Номінативне поле концепту «ЛЮБОВ» / Т. Вільчинська // Наукові записки. Серія: філологічні науки. – Вип. 95 (1). – Кіровоград, 2011. – С. 6–10.

3. Гайдук І. Творча постать Володимира Дрозда на тлі шістдесятництва / І. Гайдук // Студентський науковий вісник. – Вип.7. – Кіровоград, 2004. – С. 68–70.

4. Галицька Р. Р. Релігійно-духовний дискурс жіночої поезії 60-х років ХХ століття : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.01.01 «Українська література» / Р. Р. Гайдук. – Івано-Франківськ, 2008. – 24 с.

5. Гапєєва І. М. Засоби психолінгвістичного впливу поезії шістдесятників на реципієнтів / І. М. Гапєєва // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Филология. Социальные коммуникации». –2012. – Том 25 (64). – № 1. – Часть 1. – С. 265–269.

6. Гришина С. В. Публіцистика Івана Світличного / С. В. Гришина // Культура народов Причерноморья. – № 26. – Симферополь, 2001. – С. 129–132

7. Дейк ван Т. А. Язык. Познание. Коммуникация / Т. А. ван Дейк. – Б. : БГК им. И. А. Бодуэна де Куртенэ, 2000. – 308 с.

8. Задорожна О. М. Концепт «ЧАС» в українській поетичній мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01. «Українська мова» / О. М. Задорожна. – К., 2008. – 18 с.

9. Касян Л. Г. Осмислення феномену шістдесятництва у автобіографічно-мемуарному дискурсі українських шістдесятників / Л. Г. Касян // Українська культура та ментальність. Самобутність в умовах глобалізації : матеріали ІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції (26–28 січня 2012 р., Сімферополь–Ялта). – Сімферополь: Кримський інститут бізнесу УЕУ, 2012. – С. 234–236.

10. Касян Л. Г. Явище інтертекстуальності в автобіографічно-мемуарному дискурсі українських шістдесятників / Л. Г. Касян // Науковий вісник Миколаївського державного університету : Збірник наукових праць. – Т. 4. – Вип. 8. – Філологічні науки. – Миколаїв : МНУ, 2011. – С. 35–41.

11. Краснікова В. Концепт Україна в поезії В. Стуса / В. Краснікова // Актуальні проблеми української літератури і фольклору : наук. зб. – Вип 12. – Донецьк : Норд-Прес, 2008. – С. 107–114.

12. Лисенко Л. Образна система публіцистики Євгена Сверстюка як концептуальна картина світу / Л. Лисенко // Рідний край : Альманах Полтавського державного педагогічного університету ім. В. Г. Короленка. – 2010. – № 1(21). – С. 75–79.

13. Манюх Н. Б. Особливості функціонування художніх антропонімів у прозі В. Дрозда / Н. Б. Манюх // Науковий вісник міжнародного гуманітарного університету. – 2011. – № 3. – С. 56–59.

14. Міщук У. Поетичний світ шістдесятників: проблема дискурс-аналізу / Уляна Міщук // Лінгвістичні студії. – 2009. – Вип. 19. – С. 204–208.

15. Никитина С. Е. Экспериментальный системный толковый словарь стилистических терминов. Принципы составления и избранные словарне статьи / С. Е. Никитина, Н. В. Васильева. – М., 1996. – 172 с.

16. Райбедюк Г. Дисидентський дискурс в українському літературному процесі 60–80-х років ХХ століття / Г. Райбедюк // Бахмутський шлях.– 2010. – № 1/2. – С. 153–160.

17. Секо Я. Історичний дискурс українських шістдесятників / Я. Секо // Україна – Європа – Світ : міжнародний збірник наукових праць. – Вип. 5, ч. 1. – Тернопіль, 2010.– С. 126–133.

18. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: аберація явища у постмодерному прочитанні / Л. Тарнашинська // Слово і час. – 2006. – № 3. – С. 59–71.

19. Трифонов Р. А. Слово на перетині ідіолектів: інтертекстуальний і метамовний аспекти (на матеріалі спогадів Михайлини Коцюбинської) // Філологічні студії: Наук. вісник Криворізького держ. пед. ун-ту. – 2011. – Вип. 6, ч. 2. – С. 215–222.

20. Цапок О. М. Мовні засоби репрезентації концепту КРАСА в поезії українських шістдесятників: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01. «Українська мова» / О. М. Цапок. – Одеса, 2004. – 18 с.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

Альона Задорожна – аспірант кафедри української мови Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна.

Наукові інтереси: мова мемуаристики українських шістдесятників, стилістика, когнітивна лінгвістика.

УДК 811.111'42:791.43

КОГНІТИВНО-СЕМІОТИЧНІ МЕХАНІЗМИ СТВОРЕННЯ ЕФЕКТУ КРУПНОГО ПЛАНУ В АНГЛОМОВНІЙ ПСИХОЛОГІЧНІЙ ПРОЗІ ХХ – ХХІ СТОЛІТЬ ТА ЇЇ ЕКРАНІЗАЦІЯХ: ПРОЦЕДУРИ АНАЛІЗУ

Тетяна ЛУК'ЯНЕЦЬ (Київ, Україна)

У статті розкрито когнітивно-семіотичні механізми створення ефекту крупного плану через характеризацію процедури їх аналізу на етапі реконструкції з урахуванням когнітивно-поетологічної специфіки породження цього ефекту в англомовній психологічній прозі ХХ–ХХІ століть та її екранізаціях. Встановлено розбіжності у застосуванні процедур такого аналізу з огляду на мультимодальний характер матеріалу дослідження та інтерсеміотичні особливості створення ефекту крупного плану в художніх та кінематографічних текстах .

***Ключові слова**: ефект крупного плану, когнітивний механізм, когнітивно-поетологічна специфіка, художній текст, кінематографічний текст.*

This paper describes cognitive and semiotic mechanisms of close-up effect creation by means of its analysis procedures characterization as well as taking into account cognitive and poetic specifics of close-up creation in the contemporary English psychological prose and its film adaptations. The divergence in application of this analysis has been revealed concerning multimodal nature of research material and intersemiotic features of close-up creation in literary and cinematic texts.